

Maatalous erikoistuu

Leena Rantamäki-Lahtinen, MTT

Maatilojen koot kasvavat ja niillä harjoitetaan yhä useammin myös muuta yritystoimintaa kuin maataloutta. Lisäksi maataloustuotanto erikoistuu tietyille aloille. Tällä haetaan kustannustehokkuutta ja mittakaavaetuja, mutta toisaalta erikoistuminen saattaa myös lisätä maatilán riskejä.

Erikoistumisella tarkoitetaan toiminnan keskittämistä jollekin tietylle, melko suppealle alalle. Yleensä erikoistumista pidetään yksittäisen yrityksen liiketoimintastrategiana. Toisaalta on myös erityisiä tietyllä alalla toimivia yrityskeskittymiä, jolloin erikoistumista tapahtuu myös laajemmassa, maantieteellisessä mittakaavassa.

Maatilat keskittävät toimintaansa

Maatilarekisterin (2008) mukaan yksittäiset maatilat keskittyvät nykyään yleisesti vain muutamiin tuotteisiin. Kasvinviljelytiloilla kasvatetaan kahta–kolmea kasvia. Erityisesti kotieläintuotanto on erikoistunut hyvinkin pitkälle.

MTT, Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos ja Työtehoseura ovat tutkineet muuttuvaa maaseutuyrittäjyyttä. Hankkeen yhteydessä tehtiin vuosina 2001 ja 2006 kysely maataloille. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin maatilarekisterin tilastot.

Näin maataloja tutkittiin

Vuonna 2001 tutkimuksessa oli 211 perustuotantotilaa, eli maatilaa, joilla harjoitettiin vain maa- ja metsätaloutta. Vuoden 2006 tutkimuksessa perustuotantotiloja oli 206.

Vuonna 2001 tutkituista kotieläintiloista noin 43 %:lla oli vain yksi päätuote ja 86 %:lla oli korkeintaan kaksi päätuotetta. Kasvinviljelytiloista noin 30 %:lla oli vain yksi päätuote ja 60 %:lla korkeintaan kaksi päätuotetta.

Viisi vuotta myöhemmin lähes puolella kotieläintiloista oli vain yksi päätuote, ja korkeintaan kaksi päätuotetta oli 85 %:lla tiloista. Kasvinviljelytiloista 47 %:lla oli vain yksi päätuote, ja 70 %:lla oli korkeintaan kaksi päätuotetta.

Hehtaarimäärältään ja liikevaihдолtaan pienet kotieläintilat olivat erikoistuneet enemmän kuin muut tilat.

Erikoistumisesta hyötyä ja haittaa

Erikoistunut yritys pystyy usein tuottamaan tuotteensa tehokkaammin kuin moneen tuotteeseen voimavaransa hajauttanut yritys. Erikoistumisella voidaan saada mittakaavaetuja ja kustannustehokkuutta. Tietty tuotantomuoto saattaa olla hyvin työvoimavaltainen, se voi edellyttää tietyn tyyppisiä rakennuksia tai erikoiskoneita, jolloin intensiivinen erikoistuminen on ainoa mahdollisuus.

Toisaalta voimakas erikoistuminen tuo toimintaan tiettyjä riskejä. Jos erikoistuneen tilan tuotteen kysyntä tai hinta putoaa, voi olla vaikea joustavasti siirtyä toiseen tuotantomuotoon. Näin on etenkin kotieläintuotannossa, jossa monet tuotantorakennukset ja koneet ovat sellaisia, että niille on hankala tai mahdoton löytää korvaavaa käyttöä.

Viljelijät ovat sisäistäneet hyvin nämä erikoistumisen erilaiset näkökulmat. Ensimmäisessä kyselyssä kartoitettiin viljelijöiden näkemyksiä erikoistumisesta. Suuri osa perustuotantotilojen viljelijöistä tunnisti erikoistumisen tarjoamat mahdollisuudet kustannustehokkuuden osalta. Toisaalta erikoistumista pidettiin ongelmallisena nimenomaan maatilalla riskienhallinnan ja perheen tulojen näkökulmasta.

Erikoistuneen tilan tuntomerkit

Sekä erikoistuneet kasvinviljely- että kotieläintilat olivat keskimääräisellä liikevaihdolla ja henkilöstömäärillä mitattuna hieman pienempiä kuin tilat, joilla tuotettiin useampia tuotteita. Maataloustuotannon erikoistuminen saattaa liittyä osaltaan myös yritystoiminnan monialaistumiseen ja viljelijäperheen monitoimisuuteen. Maatalouspuolelta saatetaan karsia toimintoja, ja näin säästetyt voimavarat siirretään muuhun tilalla harjoitettavaan yritystoimintaan. Työaika voidaan myös käyttää työssäkäyntiin tilan ulkopuolella.

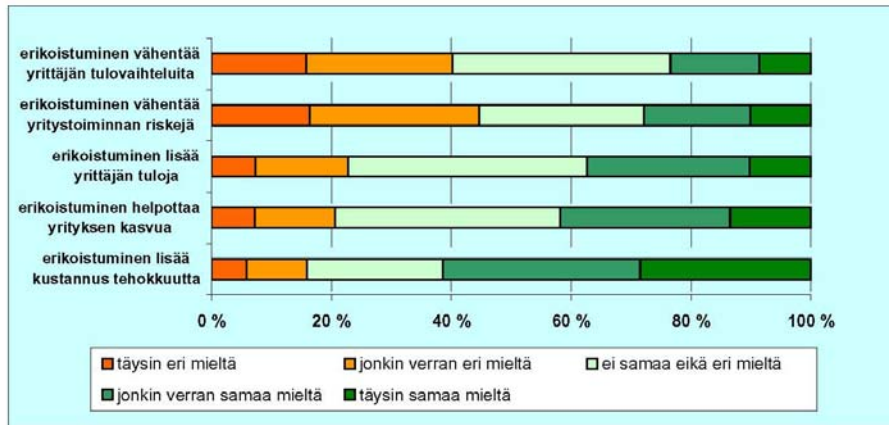
Kiinnostus erikoistumiseen vaihtelee. Vuonna 2001 noin 7 % perustuotantotiloista harkitsi erikoistumista ja 3 % aikoi karsia nykyisiä toimintoja. Vuonna 2006 kaikkiaan 13 % vastaajista piti erittäin todennäköisenä, että karsisi tilansa nykyisiä tuotantosuuntia tai toimintoja. Erikoistuneet tilat eivät poikenneet muista tiloista suhteellisen kannattavuuden tai yrittäjän arvioiman taloudellisen menestymisen osalta.

Erikoistuminen voi siis olla liiketaloudellisesti kannattavaa. Etenkin pienille tiloille esimerkiksi erikoiskasvien tuotanto voi olla hyvä vaihtoehto. Se voi parantaa tilan kustannustehokkuutta ilman, että pinta-alaa lisätään. Erikoistuminen ei kuitenkaan ole riskitöntä, ja erityyppiset riskit tulisi arvioida huolellisesti ennen isoja investointipäätöksiä.

Lue lisää: www.mtt.fi/muumaa

Lähteet: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus
2008. Maatilarekisteri 2007.

Lisätietoja: leena.rantamaki-lahtinen@mtt.fi
puh. (03) 4188 3122

Perustuotantotilojen näkemyksiä erikoistumisen
mahdollisuuksista (N=211).